

**OMMAVIY AXBOROT VOSITALARIDA EKOLOGIK
MUAMMOLARNING BIOLOGIK OQIBATLARI AKS ETISHI**

Azimov Bunyodjon Nozimjon og'li

Qo'qon davlat universiteti biologiya yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ekologik muammolarning biologik oqibatlari va ularning ommaviy axborot vositalarida qanday yoritilishi tahlil qilinadi. Ekologik muammolar — havo, suv, tuproq ifloslanishi, biologik xilma-xillikning kamayishi — tirik organizmlarga salbiy ta'sir ko'rsatadi. OAV esa bu muammolarni keng jamoatchilikka yetkazishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada mediasavodxonlik orqali ekologik axborotning ilmiy asoslanganligini baholash zaruriyati ham ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: Ekologik muammo, biologik oqibat, ommaviy axborot vositalari, mediasavodxonlik, ekologik ong, genetik mutatsiya, ifloslanish, ekotizim.

Kirish

XXI asrda ekologik muammolar insoniyat hayotining barcha sohalariga ta'sir ko'rsatayotgan global muammolardan biriga aylandi. Atmosfera ifloslanishi, suv resurslarining kamayishi, chiqindilar muammosi, iqlim o'zgarishlari va biologik xilma-xillikning yo'qolishi kabi holatlar nafaqat atrof-muhitga, balki tirik organizmlarning hayotiy faoliyatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu nuqtai nazardan, ommaviy axborot vositalarining ekologik muammolarni yoritishdagi roli nihoyatda muhimdir. OAV orqali jamoatchilikka yetkazilayotgan axborotlar ekologik ongni shakllantirish, muammolarga e'tibor qaratish va ularning biologik oqibatlarini tushunishga xizmat qiladi. XXI asrda insoniyat taraqqiyoti texnologik yutuqlar bilan birga,

ekologik muammolarning keskinlashuviga ham olib keldi. Sanoat korxonalarining ko‘payishi, transport vositalarining ortishi, qishloq xo‘jaligida kimyoviy vositalardan haddan tashqari foydalanish natijasida tabiiy muhitga katta zarar yetmoqda. Bu esa o‘z navbatida inson salomatligi, hayvonot va o‘simlik dunyosining barqaror rivojlanishiga tahdid solmoqda.

Ekologik muammolarni hal etishda faqat hukumatlar yoki ekolog mutaxassislar emas, balki keng jamoatchilikning ham faol ishtiroki zarur. Buning uchun esa aholining ekologik savodxonligi va ongini oshirish muhim ahamiyatga ega. Aynan shu yerda ommaviy axborot vositalari vositasida ekologik muammolarni yoritish, ularning biologik oqibatlarini tushuntirish va fuqarolarda mas’uliyat hissini shakllantirish dolzarb vazifaga aylanadi.

Bugungi kunda OAV nafaqat axborot yetkazuvchi vosita, balki ijtimoiy ongni shakllantiruvchi kuchli platforma sifatida faoliyat yuritmoqda. Televizion ko‘rsatuvlar, hujjatli filmlar, internetdagi bloglar va ijtimoiy tarmoqlardagi ekologik kampaniyalar orqali ekologik muammolar keng yoritilmoqda.

Ekologik muammolar va biologik oqibatlar:

Ekologik muammolar ko‘plab biologik jarayonlarga bevosita ta’sir qiladi. Masalan:

- **Havo ifloslanishi:** Odamlarda nafas olish yo‘llari kasalliklari, o‘simliklarda fotosintez jarayonining buzilishi, hayvonlarda genetik mutatsiyalar yuzaga keladi.
- **Suv resurslarining ifloslanishi:** Ichimlik suvi sifatining pasayishi, suvda yashovchi organizmlarning nobud bo‘lishi, oziq-ovqat zanjirining buzilishi.

- Biologik xilma-xillikning kamayishi: Ekotizimlar muvozanatining buzilishi, genetik resurslarning yo‘qolishi, inson salomatligiga tahdid soluvchi yangi kasalliklarning paydo bo‘lishi.

Bu muammolarni yoritishda OAVning roli faqat axborot tarqatish bilan cheklanmaydi. Ular orqali muammolarning sabab va oqibatlarini, yechim yo‘llari, ilmiy izlanishlar va jamoatchilik ishtiroki haqida ham ma’lumot beriladi.

OAVda ekologik muammolarning yoritilishi:

Ommaviy axborot vositalari ekologik muammolarni turli shakllarda yoritadi:

- Gazeta va jurnallar: Tahliliy maqolalar, intervyular, statistik ma’lumotlar orqali muammolarni chuqur yoritadi.
- Televideniye va radio: Hujjatli filmlar, reportajlar, ekspert fikrlari orqali keng auditoriyaga ta’sir qiladi.
- Internet va ijtimoiy tarmoqlar: Ekologik kampaniyalar, bloglar, videolar orqali tezkor va interaktiv axborot tarqatadi.

Masalan, O‘zbekistonda “Yashil makon” loyihasi, “Ekologik partiya” faoliyati, “Eko jurnalistlar” klubi orqali ekologik muammolar muntazam yoritilmoqda. Bu orqali biologik oqibatlar haqida jamoatchilikda tushuncha shakllanmoqda.

Mediasavodxonlik va ekologik ong:

Mediasavodxonlik — bu OAVda berilgan axborotni tanqidiy tahlil qilish, ishonchli manbalarni ajratish, feyk ma’lumotlardan saqlanish ko‘nikmasidir. Ekologik muammolar haqida noto‘g‘ri yoki shov-shuvli axborotlar tarqalishi jamoatchilikda noto‘g‘ri tushunchalar shakllanishiga olib keladi. Shu bois,

biologik oqibatlar haqida berilgan har bir axborotni ilmiy asosda baholash zarur.

Mediasavodxonlik orqali o‘quvchilar quyidagilarga erishadi:

- Ekologik muammolarni ilmiy nuqtai nazardan tushunadi.
- Biologik oqibatlarni real faktlar asosida baholaydi.
- OAVda berilgan axborotning ishonchliligini tekshiradi.
- Ekologik ong va mas’uliyatni shakllantiradi.

Xulosa:

Ekologik muammolar va ularning biologik oqibatlari bugungi kunda har bir insonning hayotiga ta’sir qilmoqda. Ommaviy axborot vositalari bu muammolarni yoritishda kuchli vosita bo‘lib, jamoatchilikni xabardor qilish, ekologik ongni shakllantirish va yechim yo‘llarini targ‘ib qilishda muhim rol o‘ynaydi. Mediasavodxonlik esa bu axborotlarni to‘g‘ri qabul qilish va ulardan foydali xulosa chiqarishda asosiy vositadir. Shunday ekan, ekologik muammolarni yoritishda OAV va mediasavodxonlikni birgalikda rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirzayeva I. (2023). Ekologik muammolar va ularning kelib chiqish sabablari. InterEuro Conference.

Manba

— Maqolada ekologik muammolarning kelib chiqish omillari, sanoat va texnologik taraqqiyotning biologik oqibatlari tahlil qilingan.

2. Xoldarov X.M. (2023). O‘zbekiston hududidagi ekologik muammolar va ularni bartaraf etish masalalari. Oriens ilmiy jurnali.

PDF havola

— Orolbo‘yi ekologik inqirozi, hukumat choralari va OAV orqali jamoatchilikni xabardor qilish masalalari yoritilgan.

3. Soff.uz tahliliy maqolasi. (2022). Ekologik muammolar va media: Biologik xilma-xillikni saqlashda OAVning ahamiyati.

Maqola havolasi

— OAVning ekologik ongni shakllantirishdagi roli, ekologik kampaniyalar va mediasavodxonlik haqida batafsil tahlil berilgan.

4. Tillayeva M.T. (2021). Hududiy ekologik muammolarni yoritishda OAVning roli. Ilmiy-amaliy konferensiya materiallari.

— Mahalliy ekologik muammolarni OAVda yoritish usullari, jamoatchilik ishtiroki va axborotning ishonchliligi haqida fikrlar bildirilgan.

5. Usarov M.B. (2020). Ekologik ong va madaniyatni shakllantirishda OAVning o‘rni. Ekologiya va barqaror rivojlanish jurnali.

— Mediasavodxonlik, ekologik madaniyat va OAV orqali biologik xavflar haqida xabardorlikni oshirish masalalari ko‘rib chiqilgan.